

**Міністерство освіти і науки України
Ніжинський державний університет ім. М. Гоголя
Факультет педагогіки, психології, соціальної роботи та мистецтв
Кафедра музичної педагогіки та хореографії**

ОП Хореографія
зі спеціальності 024 Хореографія

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня «Магістр»
**«Епоха модернізму в українській літературі: хореографічна версія новели
О.Кобилянської «Меланхолійний вальс»»**

Козієнко Руслана Сергіївна

Науковий керівник:
Ростовська Юлія Олександрівна,
доцент, кандидат педагогічних наук

Керівник творчої роботи:
Пархоменко Олександр Миколайович,
доцент, кандидат педагогічних наук

Рецензент:
Благова Тетяна Олександрівна,
доктор педагогічних наук, професор

Допущено до захисту _____
Завідувач кафедри музичної педагогіки та хореографії
доцент Олена КОВАЛЬ

Ніжин – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. О.Кобилянська та епоха модернізму в українській літературі: літературознавча рецепція.....	6
1.1 Модернізм як загальноестетичне та літературне явище: теоретичний аспект.....	6
1.2 Життєвий та творчий шлях української письменниці О.Кобилянської.....	11
1.3 «Меланхолійний вальс» О.Кобилянської як маніфест українського модернізму.....	17
Висновки до першого розділу.....	23
РОЗДІЛ II. Художні особливості кваліфікаційної роботи «Епоха модернізму в українській літературі: хореографічна версія новели О. Кобилянської Меланхолійний вальс».....	26
2.1.Ідейно-тематичний аналіз хореографічного твору.....	26
2.2. Композиційно-архітектонічна будова хореографічного твору.....	30
2.3. Характеристика музичної основи та сценографії хореографічного твору.....	34
Висновки до другого розділу.....	43
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	49
ДОДАТКИ.....	53

ВСТУП

Однією із найвідоміших українських письменниць, ім'я якої назавжди увійшло до плеяди письменників світового значення, є Ольга Кобилянська. Сучасне літературознавство зараховує її до перших українських авторок-модерністок, новаторок свого часу, художні здобутки якої засвідчили вихід української літератури на європейський рівень.

Творча діяльність письменниці припала на кінець XIX – початок XX століть - період неоднозначний та складний у культурологічних дослідженнях. Цей часовий проміжок відзначений ґрунтовним переломом соціально-політичного устрою України та суспільного становища жінки, що відобразилося у літературних репрезентаціях того часу.

Саме у ранніх творах О. Кобилянської, зокрема у новелі «Меланхолійний вальс», вперше в українському письменстві епохи модернізму на повний голос зазвучала тема жіночої гідності та особистої свободи, що є дуже актуальним на сьогоднішній день. Будучи сучасною молодою україркою і читаючи цей твір-маніфест про жіночу свободу, я відчула, що новела О. Кобилянської перегукується із моїм відношенням до місця жінки у сучасному світі, де суспільство все ще нав'язує певні ролі та очікування щодо жінок.

Як і героїні цього твору, я також відчуваю прагнення бути вільною, мати можливість самостійно приймати рішення стосовно свого життя, освіти, кар'єри та особистих відносин. Тому темою нашої кваліфікаційної роботи було обрано: **«Епоха модернізму в українській літературі: хореографічна версія новели О.Кобилянської «Меланхолійний вальс»».**

Мета кваліфікаційної роботи - полягає у хореографічній інтерпретації новели Ольги Кобилянської «Меланхолійний вальс».

Завдання кваліфікаційної роботи:

- проаналізувати художній напрям модернізм як загальноестетичне та культурне явище;
- дослідити життєвий та творчий шлях української письменниці-модерністки О.Кобилянської;
- розглянути новелу «Меланхолійний вальс» О. Кобилянської як яскравий приклад творів епохи українського модернізму;
- розкрити ідейно-тематичне та композиційне рішення постановки;
- обґрунтувати засоби виразності творчого проекту «Епоха модернізму в українській літературі: хореографічна версія новели О.Кобилянської «Меланхолійний вальс».

Новизна кваліфікаційної роботи полягає у:

- оригінальній хореографічній інтерпретації, з використанням різних хореографічних стилів та лексики;
- режисерських, лексичних, сценографічних знахідках, що полягають у переосмисленні художнього сприйняття твору;
- застосуванні авторських методів роботи з колективом, власних підходів до репетиційної роботи з виконавцями.

Практичне значення кваліфікаційної роботи. Завдяки композиційному та сценографічному рішенню, кваліфікаційна робота «Епоха модернізму в українській літературі: хореографічна версія новели О. Кобилянської «Меланхолійний вальс» може бути реалізований на сцені у виконанні хореографічного колективу, з внесенням більш сучасного бачення твору. Мистецькі, хореографічні, педагогічні знахідки стануть у нагоді практикам та теоретикам хореографічного мистецтва.

Очевидною є просвітницька та виховна роль нашої кваліфікаційної роботи, яка надає можливість танцівникам та глядачам поглибити свої знання про українську літературу та її представників. Балетмейстерські знахідки

нашої хореографічної постановки стануть у нагоді практикам та теоретикам хореографічного мистецтва.

Безпосередня участь танцівників у нашій кваліфікаційній роботі сприятиме підвищенню їх сценічно-виконавського рівня, розширенню акторського діапазону.

Апробація кваліфікаційної роботи. Постановка «Меланхолійний вальс» була показана на іспиті з освітнього компонента «Мистецтво балетмейстера». Окремі епізоди увійшли до VII Міжнародного дитячого та молодіжного фестивалю-конкурсу хореографічного мистецтва «Квітневі викрутаси», де здобула Золотий диплом.

Досвід реалізації кваліфікаційної роботи відображений у доповідях «Мистецька освіта очима молодого науковця» матеріали V Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції (Ніжин 15 листопада 2022 р.) /відп.ред. Ю.Ф.Дворнік, О.В.Коваль. Ніжин: НДУ ім.М.Гоголя, 2022. 68 с. на тему : *«Історіографічний аналіз епохи модернізму як загальноестетичного та культурного явища у контексті створення творчого проєкту за мотивами новели О. Кобилянської «Меланхолійний вальс».*

«Мистецька освіта очима молодого науковця» матеріали VI Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції (Ніжин, 6 грудня 2023 р.) / відп. ред. Ю. Ф. Дворник, О. В. Коваль. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2022. 50 с. На тему: *«Творчий портрет О. Кобилянської у контексті створення проєкту «Епоха модернізму в українській літературі: хореографічна версія новели «Меланхолійний вальс»».*

Структура роботи. Пояснювальна записка складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (32 найменування), додатків. Загальний обсяг роботи – 70 сторінок, з них основного тексту – 43 сторінки.

РОДІЛ І. О. Кобилянська та епоха модернізму в українській літературі: літературознавча рецепція

1.1. Модернізм як загальноестетичне та культурне явище: теоретичний аспект

Художня культура кінця XIX – початку XX століть є періодом неоднозначним та складним у культурологічних дослідженнях. Незважаючи на існуючу вже тимчасову дистанцію, культурна спадщина цього історичного етапу є актуальною для вивчення.

XIX століття – століття стрімких змін, що відбувалися у всіх галузях культури, літератури, політики, права. Саме в цей період відбувся перехід західної культури з одного стану до іншого – з Нового часу до сучасності. В різноманітних країнах прийнято давати різні найменування модерну, проте різноманітні національні форми цієї культури несуть у собі одну і ту ж ідею – це романтичний задум створення простору краси, у якому можна сховатися від сірої повсякденності[5, 102].

Модерн – це культурний феномен, який досить динамічно почав розвиватися. Він сформувався внаслідок економічних, соціальних і культурних трансформацій. Слово «modern» у європейській культурі існує досить давно. Так, зафіксоване ще у пізній античності, воно мало і має зараз «технічне» значення – позначення чогось нового тепер і зараз, на відміну від старого, звичного.

У цьому розумінні, поняття «modern» синонімічно «сучасний», «актуальний», «новий», «молодий». Німецький археолог, епіграфіст та історик Ернст Роберт Курціус, автор наукової праці «Історія Греції»(1867) трактує слово modernus «одним із останніх дарів пізньолатинської мови новому світу» [5, 103].

Слово *modern* вперше було зафіксовано наприкінці V століття (495 р.) н.е. у листі римського папи Геласія, де він використовував це визначення як прикметник – для розрізнення нових церковних декретів від старих «*modernas – antiquis*» [2, 106].

У добу Середньовіччя це поняття використовувалося у літературі досить часто. Його застосовували для підкреслення відмінностей дохристиянської античності від християнського часу. Однак і всередині християнської епохи цей термін використовувався для розрізнення. Так, середньовічні теологи називали себе *moderni* у порівнянні з отцями церкви. А при порівнянні філософів різних епох і шкіл Боецій називається *antiquus*, а П'єр Абеляр - *modernus* [2, 106].

На початку Нового часу (XV століття) латинське слово «*modern*» засвоюється європейськими національними мовами. У розумінні французів воно набуває значення «новий, свіжий», а в англійській мові означає «існуючий зараз». Німецькою мовою слово «*modern*» затверджується лише у XVIII ст., будучи запозиченим із французької. Це відбулося після знаменитого вислову Шарля Перро «Суперечка про давні та нові» (*Querelle des Anciens et des Modernes*). Французький письменник виступав 27 січня 1687 року на засіданні у Академії, де він читав свою поему «Століття Людовіка Великого» [2, 105].

Модерн завершив грандіозний цикл розвитку мистецтва та культури та підготував ґрунт для їх радикального оновлення у XX ст. Це була спроба узагальнення та синтезу естетичного досвіду всіх попередніх культур – мінойської, єгипетської, античної, індійської, китайської, японської та, звичайно, європейської.

Головною рисою модернізму є переважання індивідуалізму, стилю та новаторства над традиціями. У загальному розумінні - це загальна назва для літературних і мистецьких напрямів і течій XX століття, яким властиві спроби відобразити нові явища суспільного життя за допомогою нових

художніх засобів. Засновники модернізму відстоювали особливу місію художника, здатного передбачати шлях розвитку нової культури[8, 275].

Ця епоха звертається до європейського класицизму та романтизму, до готики та рококо, до фольклорних пластів національних культур, черпаючи ідеї та форми з різних історичних джерел. Свобода у поводженні із традицією, думка про те, що можливі різноманітні форми естетичного досвіду, і всі вони однаково цінні, – ось у чому полягала загально естетична та культурна цінність модерну[3, 84].

Однак, модернізм – це не лише період трансформацій у літературі та мистецтві, пошук нових форм, нового натхнення; розрив з колишніми техніками та ідеалами, поява нових естетичних кумирів. Для соціальної історії епоха модернізму є періодом глобальних змін у культурі повсякденного життя людини, у стратегіях її поведінки, у системі соціальних відносин. У політичному сенсі, епоха межі століть як локомотив, що рухається з незворотністю політичних та військових потрясінь, це розпад країн, крах імперій, зміна політичних та географічних координат тощо[7, 36].

Напрямок «модерн» пережив свою епоху і знайшов своє відображення у наступних формах свого життя – у літературі та мистецтві, зокрема у хореографічному мистецтві. Танець модерн - це напрямок сучасної хореографії, який виник у початку XX-го століття у США і Західній Європі. Він став реакцією на традиційні танцювальні форми того часу, такі як класичний балет.

Основними принципами танцю модерн є імпровізація, експресія, а також розширення свободи руху і виразових можливостей для танцюристів. Пізніше цей термін витіснив інші, зокрема – «вільний танець», «дунканізм», «ритмопластичний», «експресіоністичний», «виразний» і т.д., які виникли у процесі розвитку даного напрямку[27].

Цей рух об'єднав різноманітні танцювальні течії та школи, пов'язані з відомими виконавцями та хореографами. Не залежно від того, до якої групи

вони належали чи у який період вони виступали, представники танцю модерн мали спільне бажання створити нову хореографію, яка б відповідала духовним потребам людей у XX столітті.

Вони вважали, що класичний танець обмежує творчу свободу танцівника, бо він вимушений дотримуватись певних правил і танцювальної техніки. Засновники танцю модерн хотіли вирватися з-під влади стандартних класичних форм і викликати нові емоції та реакції у глядача. Вони прагнули створити танець, що дозволяє вільно виразити свою індивідуальність та емоції на сцені [27].

У 20-30-ті роки XX століття відбувалося активне формування та становлення шкіл танцю «модерн» у різних країнах світу. Цей період був визначений як золота ера модерну і приніс із собою значні зміни у танцювальному мистецтві.

Модерн у хореографії це не просто техніка, а ціле світосприйняття. У ньому пріоритет віддається якості танцювального руху, який стає вищим за форму. Танець модерн дозволяє виражати себе у пластиці навіть людям із різними фізичними здібностями, на відміну від класичного балету та інших силових та акробатичних танцювальних стилів [28, 7-8].

Безпосередньо у культурі та мистецтві України процес переходу від реалізму до модернізму відбувся наприкінці XIX століття. Визначною стає зростаюча увага українських мистецтвознавців та хореографів до питань розвитку сучасної хореографії. Так, у галицьких виданнях було опубліковано низку статей, які стосувалися цієї теми та розглядали її аспекти. Проблеми генези танцю «модерн» у Східній Галичині у своїй науковій праці проаналізував В. В. Пастух [20].

Одним з потужних чинників, що сприяли творчій активності місцевих хореографів, стали гастролі західноєвропейських представників різноманітних течій танцю «модерн». Значна кількість їх вистав припадає на кінець 20-30-х років XX ст.

Так, у 1927 році у Львівському Великому Театрі відбувся виступ ансамблю сестер Візенталь. Грета Візенталь з 1885 року по 1970 рік очолювала цей ансамбль. Сама Грета навчалася у балетній школі при Віденській Опері, отримавши високий професійний рівень балетної танцівниці. Сестри Візенталь презентували віденський напрямок «виразного» танцю і виконали хореографічні композиції, побудовані виключно на видозмінах елементів віденського вальсу [20, 8].

У 1927-1928 роках Марія Гremo, танцівниця з Берліна, вразила аудиторію виступами в Станіславі. Її програма включала хореографічні вистави на музику Фредеріка Шопена «Прелюдії», Йогана Себастьяна Баха «Паж», Йоганнеса Брамса «Бідермайєр», а також Людвіга ван Бетховена, Музіо Клементи та Лео Деліба [20, 9].

Із зростанням числа українських виконавців та послідовників танцю «модерн» значно збільшується кількість їхніх показових виступів на різноманітних імпрезах, у організації яких беруть участь громадські та культурно-просвітницькі організації.

В українській літературі XIX століття перехід до модернізму проявився у тому, що його представники у своїх творах намагалися відійти від предметної образності, тематики типових характерів у типових обставинах. Вони почали вносити у свої сюжети деструктивний хаос, використовувати ірреальні форми й пройматися духом національного нігілізму тощо [2, 90].

Західний «модернізм» для українських письменників мав магнетичну привабливість, але водночас і відштовхував. Видатна українська письменниця та літературознавиця С. Павличко так описувала їх відношення до модернізму: «перелякано захоплені». У результаті – «весь український модерний дискурс зламу віків позначений недовершеністю, амбівалентністю та розмитістю». [17, 110].

Такий модерний погляд на суспільний і літературний стан в Україні, привів до появи нових художніх стилів. Завдяки новій психологічній

переорієнтації свідомості українських митців з'являються натуралізм, імпресіонізм і експресіонізм, та паралельно символізм і неоромантизм.

До речі, видатний український літературознавець М. К. Наєнко до яскравих представників неоромантизму додає творчість непересічної письменниці О. Кобилянської. В усіх цих модерністичних художніх течіях була спільна характеристика - вони стверджували пріоритети мистецтва над мораллю, історією або реальністю взагалі [14,70].

Отже, кінець XIX – початок XX століття ознаменував собою перехід мистецького світу від епохи реалізму до епохи модернізму. Модерн завершив грандіозний цикл розвитку мистецтва та культури та підготував ґрунт для їх радикального оновлення у XX ст. Яскравими представниками того періоду у вітчизняних літературних колах є Л. Українка, Г. Хоткевич, В. Винниченко, М. Коцюбинський, М. Яцків, В. Стефаник і звичайно ж, О. Кобилянська.

1.2. Життєвий та творчий шлях української письменниці О. Кобилянської

Спроби модерністської літератури були спрямовані на поглиблене розкриття внутрішнього, психологічного світу людини. Не випадково українській літературній сцені почали з'являтися нові жінки-письменниці, які, нарешті, перестали ховатися за чоловічими псевдонімами.

Яскравою представницею епохи українського літературного модернізму була Ольга Кобилянська. Починаючи вже з її перших повістей «Людина» та «Царівна» спостерігається розмитість межі між символізмом і неоромантизмом. Вона піднімає проблему нової моралі, нових сімей, незалежних жінок та наголошує на зрушенні усталених гендерних ролей. Тобто, у творчості письменниці чітко прослідковуються характерні ознаки літератури епохи модернізму.

Українська літературознавиця і культурологиня сучасності Т. І. Гундорова зазначає, що творчість О. Кобилянської стала першою ланкою

у становленні естетичної самосвідомості українського модернізму, а її ім'я стоїть поруч з такими предтечами модернізму як Ніцше, Ібсен, Метерлінк та Бодлер [6, 6].

Народилася майбутня українська письменниця-модерністка 27 листопада 1863 року в містечку Гура-Гумора на Південній Буковині (нині Гура-Гуморулуй, Румунія). Її батько, Юліан Якович Кобилянський був шляхетного роду, хоч і працював дрібним службовцем. Мати Ольги, Марія Йосипівна Вернер, мала німецько-польське походження. У багатодітній сім'ї маленька дівчинка була четвертою із сімох дітей [6, 11].

Вся родина досить часто переїжджала з місця на місце у зв'язку із службовими справами батька. У Кімполунзі, в селі Димка, з 1868 по 1891 р. О.Кобилянська закінчила лише чотири класи народної німецької школи. Тривалий період їй оплачували приватні заняття з української мови. Перебування у селі Димка дуже вплинуло на Кобилянську. Це дало їй більш глибокого розуміння селянського життя та надихнуло на життєві сюжети матеріал, реалізований пізніше у повісті «Земля» 1901р. [20].

Дівчинка багато читала, але продовжити її навчання не було можливим. Родина, маючи семеро дітей, у пріоритет ставила освіту п'ятьох синів. На той час вважалося, що навчати доньок основним «жіночим» навичкам і обов'язкам було достатнім. Прагнучи до знань, О. Кобилянська поповнювала свої знання сама, без певної системи. Черпала їх з книжок, за якими вчилися брати або запозичених у міській та приватних бібліотеках. Досить багато читала німецькою мовою, знайомлячись із світовою літературою[6, 12].

Література дуже захоплювала і зачарувала майбутню письменницю. Вже у тринадцятирічному віці вона почала складати свої перші вірші німецькою мовою. У чотирнадцять років Ольга вела щоденник німецькою, записуючи до нього поезії німецьких ліриків, українські пісні і польські балади. Своє перше оповідання «Гортенза», яке в оригіналі має німецьку

назву «Hortense, oder ein Bild aus einem Mädchenleben», Кобилянська написала у 17 років [12].

Загалом, німецька мова, як і німецька культура, відіграли позитивну роль у творчості видатної письменниці. Вони, як потім зазначала Леся Українка, допомогли Кобилянській вийти у широкий світ загальнолюдської культури. Для того, щоб Ольгу Кобилянську визнали як українську письменницю, було важливо мати глибокі знання не лише в українській мові, але й в українській літературі [1].

Усвідомлюючи цю істину, вона наполегливо вивчала культурну спадщину свого народу, виявляючи зростаючу цікавість до його життя. Під впливом потужного жіночого оточення – письменниці Наталії Кобринської, першої української жінки-лікарки в Австро-Угорщині Софії Окуновської (прообраз героїні твору «Доля чи воля?») та художниці Августи Кохановської, ілюстраторки новел Кобилянської «Некультурна», «Природа», «Битва», «Під голим небом» – письменниця почала писати рідною українською мовою [1].

У 1887 р. Кобилянська надіслала для альманаху «Перший вінок» оповідання «Вона вийшла заміж», яке пізніше переробила на повість «Людина». Ць був її перший україномовний твір. Однак, через низьку художню якість, відзначену редактором альманаху Іваном Франком, оповідання надруковано не було [11].

Новий період життя письменниці почався у 1891 році, коли вона проживала у Чернівцях. Там О. Кобилянська увійшла у коло прогресивної інтелігенції, глибше познайомила з українським літературним життям та стала членом «Товариства руських жінок на Буковині».

У 1894 – 1896 рр. Кобилянська вже впевнено увійшла в українську літературу. У той період з'явилися повісті «Людина» та «Царівна», новели «Жебрачка», «Природа», «Аристократка», «Час» [3]. До речі, повість «Царівна» Кобилянська почала писати ще у 1888 р. німецькою мовою під

назвою «Лорелай». Саме завдяки цій повісті нею, як письменницею, захоплюється Леся Українка. Між ними зав'язалось тісне листування та дружні стосунки, які тривали усе життя [4].

Важлива подія в особистому житті О. Кобилянської відбулася у 1895 році - у Чернівцях вона познайомилась з О. Маковеем, який у майбутньому відіграв значну роль у творчій біографії письменниці. Осип Маковей був першим видавцем, редактором, дослідником та популяризатором творів Кобилянської. Також він перекладав окремі «онімечені» вирази у її повістях та давав «внутрішні» рецензії після рукописних прочитань. Їхні творчі стосунки переросли в дружні, а пізніше в кохання, але однобічне [6, 17].

Напруга у їхніх стосунках виникла після переїзду Маковея до Львову, щоб зайняти посаду співробітника «Літературно-наукового вісника». Деякий час молоді люди спілкувалися через листування, яке ставало все рідшим, а з часом і зовсім припинилося з його боку. Звістка про одруження О. Маковея зламала душу О. Кобилянської. Своєю біллю і почуттями до нього письменниця насатила жіночі образи кількох своїх останніх повістей «Ніоба», «Через кладку», «За ситуаціями» та ін. [6, 18].

У 1898 р. О. Кобилянська побувала на святкуванні 25-річного ювілею творчої діяльності І. Франка, де познайомилася з В. Стефаником. Наступного року письменниця відвідала з'їзд археологічного товариства у Києві, де познайомилася з М. Коцюбинським, М. Старицьким, М. Лисенком. Тоді ж письменниця відвідала могилу Т. Шевченка у Каневі [5, 102].

Перша збірка новел Кобилянської під назвою «Покора» вийшла 1899 р. у Львові. А у 1902 р. була надрукована повість «Земля», над якою Ольга Кобилянська працювала з 1898 р. У 1903 р. у родину Кобилянських прийшла хвороба – її мати захворіла, а саму Ольгу розбив лівобічний параліч. Вся туга і самотність письменниці у цей період втілилися у таких повістях, як: «Думи старика», «Ідеї» (1903 р.); у повісті «Ніоба» (1904р.), у збірці новел «До світла» (1905р.) [6].

Не можливо не відмітити величезний вплив на творчість О. Кобилянської з боку письменниці Лесі Українки. Ці два жіночі імені — Ольга Кобилянська та Леся Українка — є яскравими зірками у плеяді видатних українських письменників. Перша стала відомою не лише в межах України, працюючи на ниві прози; друга — майстерно творила у жанрах поезії та драматургії. Новаторські пошуки обох українських письменниць зробили їх сестрами по перу [6].

Познайомилися авторки заочно. Влітку 1891 року Л. Українка написала О. Кобилянській листа з Євпаторії, де висловила своє бажання листуватися з нею, молодою буковинською письменницею. Вона зауважила, що їй дуже важливо спілкуватись з іншими літераторами та ділитися своїми думками та ідеями. У 1899 році Українка з Німеччини знову написала листа Кобилянській, у якому висловила свої враження про її повість «Покора».

Ольга була дуже вдячна, що Леся знайшла час і сили, не зважаючи на хворобу, прочитати її твір. Письменниці почали активно листуватися, обмінюючись своїми думками про літературні та соціальні питання, ділилися творчими задумами. Кобилянська була старшою і відчувала особливу відповідальність за молодшу поетесу. Вона підтримувала Українку, давала їй поради щодо творів, направляла її [5, 2].

Не зважаючи на тісне спілкування, письменницям ніяк не вдавалося зустрітись. Цьому перешкоджала хвороба О. Кобилянської. Але дякуючи листуванню вони близько пізнали одна одну та підтримували, що було дуже важливим для обох письменниць. Епістолярний жанр став для них засобом вираження своїх думок, почуттів та взаємного розуміння.

У 1901 обидві жінки зблизилися на ґрунті особистих трагедій. Ольга Кобилянська розлучилася з Осипом Маковеем, у якого була закохана багато років. Леся доглядала близького друга Сергія Мержинського, у якого була закохана, хоча його серце належало іншій жінці. Коли він помер на її руках, Леся почула себе зовсім порожньою і зламаною [29].

Після першої зустрічі у Карпатах, між жінками виникло дуже міцне емоційне зближення. Як відмічала у своїх дослідженнях українська письменниця і авторка праць з історії фемінізму С. Павличко, між письменницями розвинулися романтичні почуття. Їхня самотність та палке бажання кохання призвели до близькості одна до одної [29].

До початку Першої світової війни Кобилянська опублікувала досить мало творів: повість «У неділю рано зілля копала...» (1908р.), новели «Старі батьки», «Весняний акорд» (1910р.), повісті «Через кладку» (1911р.) і «За ситуаціями» (1913р.). У 1914 р. під враженням подій Першої світової війни письменниця створює цикл антивоєнних новел: «Назустріч долі», «Юда», «Лист засудженого вояка до своєї жінки», «Сниться» [10,13].

Після розпаду Австро-Угорської імперії у 1918 р. Буковину захопили румунські бояри. Українська мова і культура стали об'єктом переслідувань. Проте, навіть у таких умовах О. Кобилянська підтримувала контакти з українською літературною молоддю журналу «Промінь», місячника «Нові шляхи» та з видавництвом «Рух» Харків, де протягом 1927 – 1929 рр. вийшли друком її твори 9-ти томах. Саме в цей період письменниця висвітлює соціальні причини бідування селян під румунським режимом у своїх творах «Вовчиха» (1923р.) і «Але Господь мовчить» (1927р.), а також завершує роботу над романом «Апостол черні» [9, 16].

21 березня 1942 року, через кілька місяців після 55-річного ювілею літературної діяльності Кобилянської, письменниця померла. Поховали її у родинному склепі на Руському кладовищі у Чернівцях. Румунська влада не дозволила опублікувати некролог українською мовою, а похоронна процесія була скромною та налічувала до 300 учасників. Виголошувати промову на похороні було заборонено [12, 301].

27 листопада 2013 р. минуло 150 років від дня народження видатної письменниці. Творами О. Кобилянської зачитуються не одне покоління шанувальників мистецтва слова. Чимало тем та ідей, порушених у її творах,

не втратили своєї актуальності й сьогодні. Її творча спадщина продовжує жити в українській літературі та культурі – театрі та кіно. За творами письменниці знято кінострічки «Земля»(1954р.), «Вовчиха» (1967р.), телефільм «Меланхолійний вальс» (1990р.), телесеріал «Царівна»(1994р.) та ін. [2].

1.3. «Меланхолійний вальс» О. Кобилянської як маніфест українського модернізму

Одним із найяскравіших творів О. Кобилянської по праву вважають новелу «Меланхолійний вальс». Це історія життя трьох талановитих жінок. Жінок, які своїми думками та поглядами не вписувалися у формат пересічної жінки свого часу. Кобилянська першою в українській літературі зобразила жіночі типи інтелектуалок - вчительки, художниці та піаністки - що почали з'являтися на зламі століть.

Такими персонажами у новелі є образи нових жінок, яких у тогочасній Буковині ще було небагато. Це жінки європейського типу. Ганнуса, Марта і Софія різні за характером, але їх об'єднує любов до краси, прагнення до гармонії, фізичної та духовної досконалості [3].

У творі, завдяки трьом молодим жінкам, відображено платонічний роман, ніжну дружбу і гармонію стосунків між приятельками, які живуть в одному помешканні. Героїні твору – сильні, вольові, самодостатні, горді та незалежні жінки, о прагнуть утвердитися у чоловічому світі, шукають щастя насамперед у собі.

За настроєм сюжет новели «Меланхолійний вальс» О. Кобилянської має виразну двочастинну будову. У першій частині панує меланхолійний настрій. Життя героїнь твору тече досить розмірено і майже одноманітно. З переїздом до помешкання піаністки Софії все швидко змінюється. Розповідь стає більш динамічною, напруженішою. З'являється поступове передчуття неминучої

трагедії. Тривожність меланхолійного вальсу неначе підводить до неминучості до фатальної розв'язки – смерті головної героїні[13].

Сам сюжет твору складається з кількох подій, які розповідають про життя трьох інтелектуалок протягом півроку. Так, в експозиції читач дізнається про Марту і Ганнусю - двох несхожих між собою жінок. Між ними постійно відбуваються розмови про кохання та плани про майбутнє.

Зав'язкою твору стає епізод, коли до них приєднується піаністка Софія Дорошенко. Її не зовсім привабливий зовнішній вигляд не справляє на дівчат позитивного враження. Однак класичний античний профіль Софії вразив Марту. Тому вона розповідає про неї Ганнусі тільки хороше, хоч і зовсім її не знає. Через такий прийом О. Кобилянська, інтригуючи читача, створює відчуття загадковості героїні[13].

Події «Меланхолійного вальсу» стрімко розвиваються. Спочатку життя трьох жінок було гармонійними і щасливими. За настроєм воно перекликалося з першою, легкою частиною вальсу. Проте, «світлу» частину новели відмежовує від подальших трагічних подій хвороба матері Софії. Після смерті близької людини дівчина повертається до подруг. З цього часу передчуття неминучої трагедії відчувається з кожним рядком твору.

Коли дівчина отримує листа від дядька, який відмовляється її утримувати далі, передчуття справджуються. Не витримавши удару від близького родича дівчина помирає. Цей епізод у творі виступає кульмінацією. А вже у розв'язці читач дізнається про кілька наступних років життя героїнь після Софійної смерті. Так, Марта досить щаслива у шлюбі з коханим чоловіком, а Ганнуся самотужки виховує сина, з головою поринувши у творчість[13].

Провідною темою новели «Меланхолійний вальс» є музика, мистецтво та їхній вплив на людину, а також доля талановитого митця. Основними засобами розкриття психології персонажів твору є музичні образи та музичні переживання.

Мистецтво задовольняє запити героїнь твору, а їхні долі яскраво відтінюються мелодією меланхолійного вальсу. Їх любов до мистецтва, волелюбність у поглядах та впевненість у собі виокремлювала цих жінок серед інших представниць тогочасного суспільства, що не завжди позитивно сприймалося [9, 16].

У новелі «Меланхолійний вальс» О. Кобилянська розкриває емоційно-чуттєвий світ та психологію персонажів через музичні асоціації, образи та переживання. Письменниця, прагнучи розширити межі свого твору, вивести його на європейський рівень, уміло використала зв'язок літератури з музикою, що підкреслило провідну рису модерної літератури – синкретизм мистецтв.

Сама назва музичної новели - «Меланхолійний вальс» - є однойменною до твору її улюбленого композитора Ф. Шопена. У творі детально змальовані виконання героїнями етюд польського композитора, що мало пробуджувати у читача емоції, викликати враження від опису прекрасної мелодії, та понад все, допомогти зрозуміти душевний стан героїнь [26, 227-228].

Загалом, композитор Ф. Шопен був улюбленим композитором О. Кобилянської. Саме його прізвище зустрічається у творчості письменниці найчастіше за інші. Вже в одному із перших значних творів письменниці – повісті «Людина» і в одному з останніх – романі «Апостол черні» згадується Шопен. Аналогічно з творами польського композитора її музичні новели мають назви «Valse mélancolique» чи «Impromptu phantasie».

Український літературознавець І. Денисюк зазначав, що дві згадані новели Кобилянська свідомо komponувала на мотиви творів Шопена, імітуючи музичну композицію. Його фахово підтримала у цьому музикознавець Л. Кияновська. Очевидно, що письменниця відчувала душевну спорідненість з композитором. Його музика була їй внутрішньо близька [3, 221-222].

Як зазначають українські літературознавці, новела «Меланхолійний вальс» значною мірою автобіографічна. У ній О. Кобилянська порівнювала своє життя із життям Софії Дорошенко, однієї з героїнь твору. Її зворушливе виконання етюдів якраз і було описане у новелі. Цей твір навіть має особливості та структуру сонатної форми: експозицію, розкриття теми та реприз, тобто це є повторення одного з розділів [6, 13].

Загалом, автобіографічними можна вважати декілька творів Кобилянської. З усього доробку письменниці найвищий ступінь автобіографічності мають музичні новели «Impromptu phantasie» і «Valse mélancolique». Укласти в них своє життя означало для Кобилянської виразити свої найглибші, найпотаємніші емоції, що найлегше зробити в музиці, де, за твердженням І. Франка, *«свідоме граничить з несвідомим»* [26, 226-227].

Новела «Valse mélancolique» – одна з тих творів письменниці, які, за її ж словами, писалися *«без планів і без тенденцій»*. *«Се моя історія»* - так говорила Кобилянська про цей твір. Багато сучасних дослідників вбачають прототипи героїнь новели не серед подруг письменниці, а в її душі. Це є свідченням автобіографічності і оригінальності «Valse mélancolique» [26, 227].

О. Кобилянська вклала своє життя в музику. Вона не імітувала твір Шопена, тим більше, у доробку польського композитора немає аналогічного вальсу. Правда, музикознавець Л. Кияновська переконана, що деякі музичні прототипи літературного твору існують і найближчим їй видається Вальс № 14 Шопена. Правда вона зазначає, що *«у музичному прообразі децю переставлена послідовність подій – головна, початкова тема тривожно-стрімка, сповнена внутрішнього неспокою, а граціозно-безтурботна тема з'являється у середньому розділі»* [26, 228].

Дійсно, як зазначає І. Денисюк, вальс Софії натякає на «тип композиції самої новели Кобилянської», побудований навпаки: спочатку на звуках «граціозних, сповідуючих найбільше щастя, а закінчених смутком і

несамовитим неспокоєм». Та й Софія на запитання Марти: - «*Чи має вона «Valse mélancolique» у нотах?*», відповідає: - «*Ні, в душі...*»[26, 228]. Саме в душі авторки відбувалися зображені у творі події. Обоє, і письменниця і композитор, кожен у своїй сфері виразили те, що споріднювало їх і що неможливо зімітувати, – душу і спосіб почування [4, 230].

Для твору «Меланхолійний вальс» характерна відсутність традиційного сюжету. На перший план виходить напружено-ліричний стиль, музичність, символіко-імпресіоністична живописність. Описові моменти новели скорочені, але збагачені поетичною семантикою. Саме такі риси спостерігаються у творчості пізніших авторів-модерністів. Це свідчить про новаторство творчості О. Кобилянської в українській літературі, особливо у відображенні емоційного стану жінки у поєднанні з музикою [20, 540].

Щодо розуміння новели О. Кобилянської «Меланхолійний вальс» у критичній українській літературі є кардинально різні й неоднозначні думки. Так, тогочасна критика і письменники старшого покоління майже вороже сприйняли такий твір про «нових» жінок. Зокрема, В. Щурат у своїх висловах про новелу письменниці «*Valse melancolique*» зазначив, що «*загранична авторка пише про те, чого не існує*» [12, 201]. А Л. Турбацький у критичній статті про цей твір вважає європейськість, що виявляється в образах трьох героїнь новели, непритаманною українській культурі [12, 107].

М. Євшан, український літературний критик, який був дослідником творчості О. Кобилянської, Л. Українки, М. Коцюбинського та інших, вважав, що у новелі «*Valse melancolique*» розповідається про «поранкові душі», які палко чекають від життя щастя та краси, а найвищий їхній вияв проявляється у любові, яку кожний носить у серці [30, 12].

Близький друг письменниці О. Маковей сприйняв «Меланхолійний вальс» як позитивістський портрет трьох жінок – «простодушної», «зламаної» і «відважної». У радянські часи акцент робився на прагненні жінок-

інтелігенток стати на шлях духовного розвитку, який «в умовах капіталізму неможливий» [30, 8].

Сучасна критика вважає розкриті феміністські теми у новелі «Меланхолійний вальс» органічними частинами культури свого часу. Твори Ольги Кобилянської є яскравим свідченням про процес радикального переосмислення свого «я» на знак протесту проти патріархальної культури».

Літературознавиця С. Павличко влучно назвала цей твір *«маніфестом українського модернізму, адже він проілюстрував новий стиль та нове художнє мислення, які кардинально відрізнялися від традиційно-народницького»* [17, 83]. Українська культурологиня і літературознавиця Т. Гундорова побачила у цьому модерністичному творі лише «жіночий духовний роман» і навіть «еротичні елементи» у ньому, «кастрованих духовно жінок» і бажання їх віддатися одна одній[9].

Тож, новела О. Кобилянської «Меланхолійний вальс» – смілива, експресивна, глибоко психологічна. Така, що започаткували новий напрямок в літературі, який кардинально змінив традиційні уявлення про зміст, форму та художні функції літературного твору. І у наші дні цей твір не перестає звучати на різних літературних зустрічах, бібліотечних вітальнях, літературних вечорах та сценах.

За мотивами новели «Valse melancolique» у 1990 році українським режисером Б. Савченко був створений повнометражний художній фільм. Зйомки відбувалися Київською кіностудією художніх фільмів ім. О. Довженка. Художником-постановником став С. Бржестовський, а прекрасну музику до фільму створив композитор Володимир Шумейко.

У кінострічці головні героїні, подружки Софія, Марта і Ганнуса зустрічаються із стереотипами тогочасного суспільства. Не було сприйняття жінок як серйозних митців. Дівчата стикаються з певними обмеженнями, з проблемами у школі і принизливими суспільними нормами. Проте, не дивлячись на таку не справедливість по відношенню до жінок, героїні

залишаються вірними своїм мріям і прагнуть розвиватися в своєму мистецтві [27].

Фільм Б. Савченко показує боротьбу жінок-інтелігенток за своє право на творчість і самовираження, демонструє їхню силу і волю. Режисеру вдалося глибоко вникнути в душі героїнь, зображених О. Кобилянською, та передати їхні почуття надії і впевненості у собі і у своїх діях. Також «Меланхолійний вальс» можна побачити на театральних сценах у вигляді вистави, та почути славетну музику на радіо та інших музичних просторах [27].

Отже, видатна українська письменниця епохи модернізму О. Кобилянська завдяки своїй новаторській творчості, яка відобразилася у новелі «Меланхолійний вальс», відкрила дорогу новітній жінці ХХІ століття. Письменниця завжди у своїх творах активно обговорювала питання жіночої емансипації та ролі жінки в суспільстві.

Вона виступала за права жінок на освіту, самовизначення та рівні можливості. Новелою «Меланхолійний вальс» О. Кобилянська привернула увагу суспільства на емоційну та психологічну складність жіночої натури, вливаючи свіжі ідеї в дегуманізовані стереотипи українського мистецтва.

Висновки до першого розділу

1. Проаналізовано, що у другій половині ХІХ та на початку ХХ ст. в літературі та мистецтві виник новий художній напрям – модернізм. Його головною рисою стало перевага новаторства та індивідуалізму над традиційністю. Це була спроба літературних та мистецьких діячів ХХ століття відобразити нові явища суспільства за допомогою нових художніх засобів. Узагальнивши естетичний досвід усіх попередніх культур, засновники модернізму шукали нові художні форми, пориваючи з колишніми техніками та ідеалами, сприяючи появі нових естетичних кумирів.

Напрям «модерн» знайшов своє відображення у хореографічному мистецтві. Основними принципами танцю модерн є імпровізація, експресія, розширення свободи руху і виразових можливостей для танцівників. Цей напрям об'єднав різноманітні танцювальні течії та школи, а його представники спільно створювали нову хореографію.

В українській літературі кінця ХІХ століття письменники-модерністи у своїх творах намагалися відійти від традиційної тематики типових характерів у типових обставинах, що призвело до появи нових художніх стилів: натуралізму, імпресіонізму і експресіонізму, та паралельно символізму і неоромантизму. Найбільш яскраво модернізм проявився у творчості таких українських письменників, як Леся Українка, Ігнат Хоткевич, Володимир Винниченко, Михайло Коцюбинський, Михайло Яцків, Василь Стефаник та Ольга Кобилянська.

2. Досліджено, що однією з провідних представниць модернізму в українській літературі була Ольга Кобилянська. У своїх творах: «Царівна», «Земля», «Людина», «Жебрачка», «Аристократка», «Ніоба», «Меланхолійний вальс» тощо письменниця піднімала проблеми нової моралі, нових сімей, незалежних жінок; наголошувала на зрушенні традиційних гендерних ролей. Вона майстерно використовувала новаторські художні прийоми та експериментувала зі структурою своїх творів.

Свої перші вірші і перше оповідання вона написала німецькою мовою. Розуміння німецької культури допомогло майбутній модерністці краще пізнати світову культуру. Поряд з цим, вона наполегливо вивчала і культурну спадщину рідної країни. Проживаючи на Західній Україні, письменниця увійшла у коло прогресивної інтелігенції та глибше познайомила з українським літературним життям. Величезний вплив на творчість О. Кобилянської справила міцна дружба з Лесею Українкою.

Після розпаду Австро-Угорської імперії у 1918 р. українська мова і культура стали об'єктом переслідувань. Соціальні причини бідкування селян

під румунським режимом письменниця втілила у своїх творах «Вовчиха», «Але Господь мовчить», «Апостол черні». Чимало тем та ідей, порушених О. Кобилянською у своїх творах, не втратили своєї актуальності й сьогодні. За повістями письменниці знято кінострічки «Земля», «Вовчиха», телефільм «Меланхолійний вальс», телесеріал «Царівна» та ін.

3. Новела «Меланхолійний вальс» Ольги Кобилянської, написана у 1892 році, є яскравим прикладом літератури нового періоду. У ньому письменниця першою в українській літературі зобразила жіночі типи інтелектуалок європейського типу, що почали з'являтися на Західній Буковині в кінці XIX століття. Своєю новелою письменниця привертала увагу суспільства на емоційну та психологічну складність жіночої натури. У своїх творах О. Кобилянська завжди активно обговорювала питання жіночої емансипації та ролі жінки в суспільстві.

Провідною темою новели «Меланхолійний вальс» є музика. Мистецтво задовольняє запити героїнь твору, а їхні долі яскраво відтінюються мелодією меланхолійного вальсу. Сама назва музичної новели є однойменною до твору її улюбленого композитора Ф. Шопена. Письменниця уміло використала зв'язок літератури з музикою, що підкреслило провідну рису модерної літератури – синкретизм мистецтв.

У наші дні цей твір не перестає звучати на різних літературних зустрічах, бібліотечних вітальнях, літературних вечорах та сценах. За мотивами новели у 1990 році на Київській кіностудії художніх фільмів ім. О. Довженка. українським режисером Б. Савченко був створений повнометражний художній фільм. Тож, О. Кобилянська завдяки своїй новаторській творчості, яка відобразилася у новелі «Меланхолійний вальс», відкрила дорогу новітній українській жінці XXI століття.

**РОЗДІЛ II. Художні особливості кваліфікаційної роботи «Епоха
модернізму в українській літературі: хореографічна версія новели
О. Кобилянської Меланхолійний вальс»**

2.1. Ідейно-тематичний аналіз хореографічного твору

Тема: суперечності сімейного життя.

Ідея: передати внутрішній світ героїв, їх бажання до самостійності та самовиразу.

Надзавдання: показати глядачеві любов до мистецтва, долю дівчат та роль у формуванні духовного обличчя митця.

Конфлікт: у даній постановці – це трагедія, яка трапилась з Софією.

Наскрізна дія: передати емоційну глибину та еволюцію головних героїв, пошуку ідентичності та самовиразу, що символізують їх новий початок і свободу.

Час дії: останні роки XIX ст.

Місце дії: м. Львів, західна Україна. Місті, яке пронизане атмосферою літературних та музичних дій.

Форма: хореографічна сюїта.

Стиль: сучасна, стилізована хореографія.

Жанр: трагедійний .

Лібрето

В орендованій квартирі спільно проживають двоє дівчат – Ганна і Марта. Вони мають схожі погляди на життя, але водночас відрізняються за характером. Незважаючи на ці різниці, їх дружнє співжиття є гармонійним. Спільно вони створюють атмосферу, де кожна з них доповнює іншу, утворюючи особливий баланс та взаєморозуміння між собою.

Марта була вчителькою, а Ганнуся художницею. Але їм недовго прийшлося жити удвох, оскільки, власник підвищив плату за квартиру і дівчата вимушені були шукати третю співмешканку. Цією співмешканкою стала щира, тактовна, талановита піаністка Софія. Дівчатам, при першому знайомстві, Софія сподобалась хоч спочатку недбалість в одязі збентежила їх.

Софія була неймовірно талановита піаністка, музика була її життям. Вона залюбки зіграла для дівчат на роялі яке стояло в їхній квартирі. Почувши, як Софія грає, Марта й Ганна відчували справжній захват від її виконання, перед ними розкрилась талановита, вразлива до музики особистість. Між ними встановлюється міцний духовний зв'язок.

Одного дня Софія поїхала в гості до своєї тяжко хворої мами, яка проживала у дядька, від його волі й грошей якого залежало здійснення мрії дівчини – вчитися в консерваторії Відня. Але неочікувані обставини долі призвели до трагічної події – смерті матері.

Софія сиділа за роялем і грала чарівну мелодію. Коли одна з дівчат запитали, що це за композиція, вона відповіла «Меланхолійний вальс». Ганнуся та Марта отримали листа від дядька Софії, де було повідомлено, що він одружився та більше не зможе її фінансово підтримувати. Мрія про навчання у Відні руйнується.

Вони передали цей лист Софії. Після прочитання вона почувала себе дуже погано, а кінцевим моментом стала обірвана струна у її роялі. Ця несподівана подія була останньою краплею, що переповнила чашу її страждань, і серце дівчини зупинилося.

Софія померла, залишивши дівчат сумувати за нею. Ганна продала свою картину та за отримані гроші їде до Риму. Там виходить заміж та повертається через три роки з гарненьким сином. Згодом Марта теж одружилася і стала зразковою матір'ю. Подружжя теж має сина який вчиться грати на роялі Софії. Дівчата разом із своїми дітьми йдуть на могилку Софії.

Дійові особи та їх характеристика

Музика - головний образ твору. Назва «Меланхолійний вальс» вже передає настрій твору, описуючи його як вальс, що має меланхолійний характер. Із самого початку мелодія носить ліричний настрій, пронизаний складними та сумними емоціями. Тембр музики також впливає на загальну атмосферу – наприклад, використання фортепіано чи скрипки може підкреслювати сумність та трагічність певних моментів.

Загальна мелодія підкреслює настрій вальсу, а текстура твору та ритміка можуть підкреслювати наповненість емоціями твору. У цілому, музика в «Меланхолійному вальсі» визначає його головний образ – змальовує ліричний та сумний настрій, спонукаючи слухача відчувати емоційну глибину твору.

Софія Дорошенко –це образ жінки, яка є символом бажання забути минуле і прагнення до нового життя. Вона представляє молоде покоління, яке прагне до розвитку та змін. Софія символізує надію на краще майбутнє. Цей образ може відображати її саму як чутливу та мрійливу особу. Вибір саме «Меланхолійного вальсу» може вказувати на те, що Софія мала глибокі почуття та може відчувати сум та меланхолію.

Вона мріяла про навчання в консерваторії Відня, і її гра може бути виразом її мрій та нездійснених сподівань. Ось таким чином, «Меланхолійний вальс» може стати символом її душевного стану та нездійснених мрій. Вона є ідеальним жіночим образом, обдарована максималістка, яка у всьому шукає гармонію. Вона була нервовою, вразливою та чутливою до світу людиною, постійно занурювалася у власний світ.

Марта – дівчина, яка втілювала у себе любов до життя та світу, еталон стриманості, терплячості та жіночності. Мріяла стати вчителькою. Саме від її імені ведеться розповідь. Марта гарно навчається та заробляє собі на життя викладаючи уроки англійської мови. Має здатність до співпереживання,

ніжна, тендітна з м'яким характером. Марта була жіночною, дуже хотіла дітей та була вродженою матір'ю.

Образ Марти може символізувати її спогади про Софію та їхню дружбу, яка завершилася трагічно. Вальс, який Софія грала на роялі, може викликати в Марти сум та ностальгію. Цей образ може вказувати на те, як події минулого залишають слід у серцях та пам'яті людей, навіть коли вони рухаються вперед по життю.

Ганна – енергійна дівчина, яка пережила втрату коханого, і ця втрата вплинула на її емоційний стан. Вона символізує меланхолію і тугу. Її постійно супроводжує печаль та ностальгія за минулим щастям. Ганна є представницею «старої» України, яка втратила свою незалежність і тепер живе в тіні минулих подій. Її образ був нестриманим, вибуховим, емоційним.

Вона постійно прагне до розвитку та ненавидить приписів. Її характер та натура частенько могли змінюватись. В неї витончена, артистична натура. Вона дуже гарно малювала і ось одну картину мріяла продати і за зароблені кошти поїхати в Італію. Ганна ніколи не залишалась без уваги від чоловіків, але ніколи не бачила свого майбутнього в сімейному житті, завжди самостійно приймала рішення й відповідала за власне життя.

Мати Софії - старенька, тяжко хвора жіночка, яка дуже любить свою доньку. Пів життя проживає з молодшим рідним братом, який фінансово утримує її та доньку.

Дядько Софії - чоловік середніх літ, який оплачував життя Софії та сестри, але після її смерті одружився та перестав утримувати Софію та її навчання у Відні.

2.2. Композиційно-архітектонічна будова хореографічного твору

Хореографічна драматургія

Експозиція: знайомство головних героїнь з глядачем. Дізнаємося про двох несхожих між собою жінок — Марту й Ганнусю, між якими постійно точаться розмови про кохання та плани на майбутнє.

Зав'язка: Поява Софії Дорошенко, дівчата слухають як вона грає на роялі.

Розвиток дії:

I ступінь – Софія їде до мами та дядька в гості.

II ступінь – смерть мами Софії.

III ступінь – отримання листа від дядька про відмову оплачувати навчання.

Кульмінація: смерть Софії.

Розв'язка: пройшов час... Марта та Ганна з дітками приїхали на могилку до Софії.

Фінал: звучить «Меланхолійний вальс» в пам'ять про Софію.

Музична драматургія

<i>Основні частини</i>	<i>Назва</i>	<i>Такти</i>	<i>Тривалість</i>
<i>Експозиція</i>	<i>«Знайомство»</i>	<i>40 т.</i>	<i>2 хв. 03 сек.</i>
<i>Зав'язка</i>	<i>«Софія та чарівне фортепіано»</i>	<i>52 т.</i>	<i>2 хв. 13 сек.</i>
<i>Розвиток дії</i>			
<i>ступінь I</i>	<i>«Дорога до мами»</i>	<i>36 т.</i>	<i>2 хв. 45 сек.</i>
<i>ступінь II</i>	<i>«Смерть мами Софії»</i>	<i>4 т.</i>	<i>21 сек.</i>
<i>ступінь III</i>	<i>«Лист»</i>	<i>50 т.</i>	<i>2 хв. 30 сек.</i>
<i>Кульмінація</i>	<i>«Смерть Софії»</i>	<i>8 т.</i>	<i>30 сек.</i>
<i>Розв'язка</i>	<i>«Пройшов час»</i>	<i>24 т.</i>	<i>44 сек.</i>

Фінал	«Спогади»	64 т.	1 хв. 30 сек.
Усього		278 т.	12 хв. 40 сек

Порядок та назви танцювальних епізодів

1. «Знайомство»

Знайомство глядача з усіма героями. За тривалістю цей епізод 2 хв. 03 сек.

Учасники:

- Марта – Соболева Вероніка
- Ганна – Боришкевич Катерина
- Софія – Козієнко Ангеліна

2. «Софія та чарівне фортепіано»

На сцені чарівна Софія, яка показує Марті та Ганнусі свою любов до музики та неймовірний талант гри на фортепіано. Вибігають дівчата, які вибудовують клавіши.

Епізод триває 2 хвилини 13 секунд.

Учасники:

- Софія – Козієнко Ангеліна

3. Клавіши :

- Светлова Луїза
- Синяк Марія
- Бензерук Софія
- Радченко Надя
- Прокопенко Вікторія
- Ухо Валерія

- Парфілова Дар'я
- Герасименко Аліна
- Лозова Софія
- Полякова Злата
- Полякова Антоніна
- Скальницька Анастасія
- Лавреха Марина
- Бувайлик Оля

4. «Вокзал. Дорога до мами»

Софія вирішує їхати до мами, вона старенька та дуже хвора. Софія потрапляє на вокзал де всі кудись спішать.

Тривалість епізоду – 3 хвилини 6 секунд.

Учасники:

-Софія – Козієнко Ангеліна

Дівчата з чемоданами:

- Светлова Луїза
- Синяк Марія
- Бензерук Софія
- Радченко Надя
- Ухо Валерія
- Парфілова Дар'я
- Герасименко Аліна
- Лозова Софія
- Полякова Злата
- Полякова Антоніна
- Скальницька Анастасія
- Лавреха Марина
- Бувайлик Оля
- Мама Софії – Козієнко Руслана

-Дядько Софії – Костенко Даніїл

3. «Лист, який вирішує долю»

Софія сидить грає на фортепіано, Марта та Ганна заносять листа який передав дядько. Він відмовив у навчанні Софії, цей лист змінив її життя назавжди.

Епізод триває 2 хвилини 30 секунд.

Учасники:

-Софія – Козієнко Ангеліна

-Марта – Соболєва Вероніка

-Ганна – Боришкевич Катерина

4. Дівчата з листами:

- Оксаненко Анастасія

- Воцинська Софія

- Шевченко Марина

- Мамеліна Катерина

- Черевко Владислава

- Ганченко Катерина

- Стрілець Руслана

- Прялко Анна

- Зеленська Ліза

5. «Смерть Софії»

Вона грала на фортепіано та різко лопнула струна і її серце не витримало та вона померла.

Епізод триває 30 секунд.

Учасники:

-Софія – Козієнко Ангеліна

-Марта- Соболєва Вероніка

-Ганна- Боришкевич Катерина

6. «Спогади»

Пройшов час... Ганна та Марта повернулись в рідне місто , тільки вже не самі , а з дітками. Йдуть на могилку до своєї подруги Софії. І тут йде «Меланхолійний вальс». Епізод триває 2 хвилини 20 секунд. Участь приймають:

- Марта – Соболева Вероніка
- Ганна - Боришкевич Катерина
- Дитина 1- Афанас`єва Соломія
- Дитина 2-Лунін Михайло
- Образ Софії – Козієнко Ангеліна
- Партнер Софії- Костенко Данііл
- Пара 1 : Кузьменко Андрій та Лозова Софія
- Пара 2: Булах Михайло та Светлова Луїза
- Пара 3: Гомоляко Денис та Ухо Валерія
- Пара 4: Галушко Ростислав та Банзерук Софія

2.3. Характеристика музичної основи та сценографія хореографічного твору

У кваліфікаційній роботі- «Епоха модернізму в українській літературі: хореографічна версія новели О. Кобилянської «Меланхолійний вальс» я використовувала мелодії взяті з інтернету. Всі вони без слів та виконані на музичних інструментах , де найчастіше ви можете почути саме фортепіано, яке і є провідним мотивом всього твору. Всю музику підбирала за покликом душі та за фрагментами. У цих мелодіях було щось загадкове, магічне і Я відштовхувалась від цього.

У *першому* епізоді звучить мелодія автора, інформацію про якого мені не вдалось знайти. Цю мелодію я почула в інтернеті, але назви також не знайшла. Вона мені дуже сподобалась, я відчула цей стан і зрозуміла, що саме

цю музику хочу взяти на перший епізод, а саме: знайомство глядачів з головними героїнями, де показала їхню ніжність, тендітність та любов до життя.

Музичний розмір: 4/4

Темп: помірний

Характер музики: спокійна, ніжна

У *другому* епізоді звучить мелодія «Comptine d'un autre ete, l'apres-midi» композитора Yann Tiersen. Ця композиція більш нам відома, як музика з кінофільму «Амелі». Цей твір є одним з найвідоміших і успішних композицій французького музиканта. Цей твір був написаний для фільму «Амелі з Монмартра» у 2001 році і став хітом по всьому світу[31].

Власне, «Амелі» - це мелодійна клавішна композиція, що включає в себе різні музичні стилі. Основні ритмічні секції зводяться до легкого, впевненого темпу, який підкреслює головну ідею твору. Мелодія грається на піаніно та акордеоні і має витончений, емоційний саунд. Твір «Амелі» характеризується непередбачуваністю і нестандартністю. У ньому гармонійно поєднуються класичні, фолк- та експериментальні елементи.

Хоча композиція здається простою, вона має складну структуру та ритмічні зсуви, що додають їй унікальності. Основною емоційною характеристикою «Амелі» є ностальгія та меланхолія. Мелодійна лінія твору передає відчуття мрійливості, сумніву та натхнення. Вона допомагає створити особливу романтичну атмосферу.

Музичний розмір: 4/4

Темп: помірний

Характер музики: таємничий

У *третьому* епізоді використала український музичний дует - Ashram, що складається з двох учасників — Слави Копюшина (Slava Koryushin) та Юлі Воробейчик (Yulia Vorobeichik). Вони відомі своїм атмосферним і ефірним стилем музики, що поєднує електронні та акустичні елементи.

«Марія та струна скрипки» — це пісня Ашраму, у якій скрипка є визначним інструментом.

Мелодія починається з нав'язливої мелодії, зіграної на скрипці, що створює меланхолійну та емоційну атмосферу. По ходу мелодії додаються електронні ритми та атмосферні текстури, що підсилює ефірну якість музики. Струна скрипки метафорично уособлює зв'язок між двома людьми, а Марія зображена як символ краси та натхнення.

Загалом, виконання Ашрамом «Марія та струна скрипки» демонструє їхній унікальний музичний стиль, поєднуючи традиційні та сучасні елементи для створення захоплюючого та емоційного прослуховування. Отож, послухавши цю музику я зрозуміла, що це найкращий вибір для третього епізоду, де я показала вокзал, дорогу до мами Софії.

Музичний розмір: 4/4

Темп: стрімкий

Характер музики: активний

У *четвертому* епізоді брала мелодію зі збірника красивої музики для душі «Ностальгія» Едгарда Туніянца — вірменського композитора і піаніста, відомого своїм внеском у обробку класичної музики та кіномузику. Однак інформації про його композицію під назвою «Ностальгія» обмежено. Важливо зазначити, що мій аналіз спирається на загальний стиль та характеристику музики Туніянца.

Базуючись на відомому стилі Туніянца, його музика демонструє емоційну глибину та чутливість. У своїх композиціях він часто використовує пишні гармонії, виразні мелодії, поєднання класичних і сучасних елементів. Музика Туніянца відома тим, що викликає сильні почуття та налаштована на емоційний зв'язок зі слухачами.

Зважаючи на назву «Ностальгія», композиція, ймовірно, викликає відчуття туги чи спогадів. Туніянц у своїй музиці використовує такі прийоми, як тонкі зміни гармонії, делікатні фрази та меланхолійні мелодії,

щоб передати емоції, пов'язані з ностальгією. Без конкретної інформації про твір складно дати детальний аналіз. Але, розуміючи стиль і підхід до музики Туніянца, «Ностальгія», швидше за все, буде красивою та інтроспективною композицією, яка покликана захопити слухача та перенести його у світ глибоких емоцій.

Мелодія мене зачарувала та надихнула з перших секунд. Вона дуже прониклива, тому я її обрала на епізод, де Софія отримує лист від дядьки, який назавжди змінить її життя. Пісня повільна та сумна, гарно підкреслює той внутрішній стан жалю. Тому, виходячи з таких особливостей, я і обрала дану композицію[32].

Музичний розмір: 4/4

Темп: повільний

Характер музики: сумний

У *п'ятому епізоді* мною було обрано дві відомі мелодії, які тісно пов'язані саме з моєю новелою «Меланхолійний вальс». Першою є всесвітньо відомий Вальс № 20 Фредерика Шопена, також відомий, як «Valse Melancolique» або «Посмертний вальс», написаний в 1847 році. Цей твір вважається одним із найвідоміших вальсів композитора. Ця музика виконується у повільному темпі і має меланхолійний характер.

Вальс починається з трагічного і ліричного мотиву, який перекочується в ніжні і емоційні мелодії. Один з найвідоміших моментів в цьому вальсі - це мелодія головної теми, яка програється з легкістю та елегантністю. «Valse Melancolique» часто описується як сумний вальс, що відображає стан смутку та непокою.

Музика має непередбачуваний і емоційно заряджений характер і змінює настрої слухача від ностальгії до драматичних моментів. Цей твір демонструє талановите володіння Шопеном жанром вальсу. Він має складну структуру і технічні вимоги, але водночас звучить природно. «Valse Melancolique» є ілюстрацією майстерності Шопена в створенні глибокої виразної музики.

Вальс пронизаний почуттям туги та тривоги, але водночас має красу і ніжність, що властиво творам польського композитора Ф. Шопена[32].

Музичний розмір: 3/4

Темп: повільний

Характер музики: меланхолійний

Музика до *шостого епізоду* також не менш відома - Меланхолійний вальс Олександра Даргомижського. Це п'єса для клавірного дуету, яка була написана композитором у 1861 році. Після свого виконання на конкурсі вальс отримав похвальні відгуки та визнання як оригінальний та талановитий твір. Меланхолійний вальс заснований на класичних принципах вальсу, але водночас має загадкові та темні мотиви, які надають йому особливий характер туги та смутку[32].

Тональність вальсу, яка є зробила його особливо виразним, є синонімом меланхолії та розпачу. Музичні теми вальсу виразні та емоційні. Виникає враження, ніби музика розповідає історію глибокого переживання або журбу артиста. Така музики дозволяє легко спонукати слухача до емоційного сприйняття твору. Фактично, вальс створює атмосферу печалі та запам'ятовується слухачеві завдяки своїй емоційній силі.

«Меланхолійний вальс» О. Даргомижського – це витончений, сентиментальний та романтичний твір, який спроможний перенести слухача у світ переживань та почуттів автора. Вальс приваблює своєю неповторністю та здатністю промовляти до широкого кола слухачів.

Музичний розмір: 3/4

Темп: мірний

Характер музики: меланхолійний

Костюми

Сценічний костюм – це одяг, який використовується акторами та артистами під час виступів на сцені. Він допомагає передати образ персонажа, показати час та місце дії, а також створити потрібну атмосферу. Вони можуть включати такі елементи, як вбрання, реквізит, аксесуари та макіяж. Розробляються режисерами, художниками-костюмерами та дизайнерами, щоб відповідати вимогам сюжету і характеру вистави.

Сценічний костюм має важливу роль у акторській грі, оскільки він допомагає актору перевтілитися у роль і відчувати себе частиною образу. Також він може впливати на сприйняття глядачами вистави, створюючи певний настрій та емоції.

Він є важливою складовою частиною театрального мистецтва та інших видів виставкової діяльності, таких як опери, балети, циркові вистави та інші. У моєму творчому проєкті згідно сюжету новели «Меланхолійний вальс» О. Кобилянської були обрані костюми відповідні до образу героїв.

«Софія» - у першому та другому епізодах вдягнена у чорні класичні брюки та білу сорочку. Стриманий та діловий стиль, який дуже підкреслює її натуру, а також показував любов до музики – гри на фортепіано. На ногах гімнастичні пів-чешки. Волосся зібране в гульку та на голові прикріплена декоративна нота (*Додаток 1*).

У третьому епізоді на верх цього одягу вона одягає чорну накидку та замінює нотку на шляпку з вуаллю, яка показує стриманість, трагічність та сум (*Додаток Б*). В останньому епізоді, де я зображую спогади про Софію, вона вдягнена в білу шифонову сукню. Макіяж у головної героїні стриманий, ніжний: губи- ніжного кольору, очі- нафарбовані вії та стрілки, які роблять очі більш виразними (*Додаток 2*).

«Марта»- гарна, легка сукня, яка підкреслює її ніжність, жіночність, витонченість. На ногах пів-чешки. Зачіска – низька гулька. Макіяж такий, як у Софії (Додаток 3).

«Ганна»- теж легка сукня, яка гарно підкреслює творчу натуру героїні, стримана та ніжна. На ногах пів-чешки. Волосся зібране в низьку гульку. Макіяж ніжний (Додаток 4).

«Ноти»- дівчата вдягнені у комбінезони чорного та білого кольору. Брюки кльош, на комбінезоні нашиті нотки. У дівчат у білому комбінезоні нашиті чорні нотки, а у тих, хто в чорному - білі нотки. На ногах пів чешки. Волосся зібране в гульку, на голові прикріплені декоративні нотки. Макіяж у всіх однаковий: губи – світлого кольору, очі – стрілки, які зроблять очі більш виразними та нафарбовані вії (Додаток 5).

«Вокзал» - дівчата вдягнені у чорні брюки та білу сорочку. На ногах пів-чешки. В руках чемодан. Волосся зібране в низьку гульку. Макіяж залишається з попередніх епізодів (Додаток 6).

«Мама Софії»- мама головної героїні одягнена у чорні брюки, чорну накидку та чорну шляпу. На нога чорне танцювальне взуття. Волосся зібране в пучок (Додаток 7).

«Листи» - дівчата одягнуті в білу сукню з українським орнаментом. Під сукнею білі шортики. На ногах пів-чешки, волосся знизу зібране в гульку. Макіяж денний. В руках у кожної дівчини лист, який вони виносили головній героїні Софії (Додаток 8).

Фінальний епізод - Меланхолійний вальс:

«Марта та Ганна» - чорна сукня, капелюшок з вуаллю. На ногах пів-чешки. Волосся зібране в гульку. У руках квіти(Додаток 9).

«Діти»-хлопчик вдягнутий в сині брюки, ніжно тілесний в'язаний світер. На ногах ботинки. Дівчинка вдягнута в сукню, колготки та на ножках туфельки. Волосся заплетена в колоски(Додаток 10).

«Пари 1.2.3.4» - дівчата в синіх довгих сукнях, бальні туфлі. Сережки та низька гулька. Макіяж сценічний. Хлопці в чорних брюках, білій сорочці, метелик та фрак. Бальні чоловічі туфлі. Зачіска сценічна (Додаток 11).

«Партнер Софії» - чорні брюки, біла сорочка. Танцювальні туфлі. Зачіска сценічна (Додаток 12).

Реквізити

У хореографічній постановці реквізит – це об’єкт, який використовується танцюристами для творчого вияву та підсилення смислового навантаження танцю. Реквізит може бути різного характеру – це можуть бути предмети, костюми, музичні інструменти, світлові ефекти, архітектурні елементи та інше.

Використання реквізиту допомагає створити атмосферу, розкрити додаткові значення і зміст танцю, підкреслити почуття та емоції танцюристів. Реквізит може бути функціональним або символічним, він може змінювати форму, розмір, кольори, наслідувати рухи танцюриста та допомагати підкреслити важливі деталі в танцю.

У своєму проекті я також доповнювала номери реквізитами. Так, у *першому епізоді* була використана **книжка, зошити, стіл** (Додаток 13), якими я показала, чим займалась героїня – Марта. Вона була вчителькою тому саме цим реквізитом я передала її особистість. Інша героїня Ганна, була художницею, тому на сцені стояв **мольберт з картиною та олівцем** (Додаток 14).

У кінці першого епізоду на сцені з’явилась головна героїня – Софія, де її любов до музики окрилювала всіх, тому саме **рояль та ноти** (Додаток 15) буде присутні на сцені протягом всієї магістерської роботи. Він відіграє важливу та велику роль в її житті.

У другому епізоді, а саме танець нот, реквізит залишається попередній – це **рояль**. У третьому епізоді «**Вокзал**» основний реквізит – це **валіза**(Додаток 16). У кожної дівчини в руках своя стара валіза, щоб показати місце, де відбуваються події.

У четвертому епізоді, у руках кожної учасниці **лист**(Додаток 17), який несе в собі трагічний сенс. На початку номеру вони танцюють з ним, один з листів вручають головній героїні Софії, де написано те, що розбиває героїні душу та серце. У п'ятому останньому епізоді використовуємо такий реквізит – штучні **квіти**(Додаток 18) (на могилку Софії).

Освітлення

Освітлення на сцені – це процес створення і керування світлом на театральній, концертній або іншій сцені для створення належної атмосфери під час вистави або виступу. Освітлення впливає на настрій, атмосферу і сприйняття глядачів, а також на видимість акторів і реквізиту. Для створення освітлення на сцені використовуються різні типи світлових приладів, такі як прибабаси, прожектори, світлодіодні панелі та інші.

Також використовуються спеціальні фільтри, кільця, кольірні гелі, які змінюють кольори і інтенсивність світла. Освітлення на сцені особливо важливо, оскільки воно допомагає акцентувати увагу глядачів на певних діях, персонажах або декораціях.

Воно допомагає змінювати настрій і атмосферу сцени, створюючи різні ефекти, такі як місячне світло, спалахи, та інші. Воно не тільки естетично впливає на глядачів, але і може мати практичне застосування, таке як освітлення доріжок або підсвічування акторів, щоб дати їм можливість безпечно рухатися під час виступу.

Для нашої кваліфікаційної роботи- «Епоха модернізму в українській літературі: хореографічна версія новели О. Кобилянської «Меланхолійний

вальс»» головним завданням було створити правильне освітлення сцени та героїв, які знаходились на сценічному майданчику, щоб підкреслити виразність обличчя та костюмів, показати за допомогою світла настрій і характер постановки. Цього всього можна досягти за допомогою світла.

Ліхтарі розташовуються на високих стійках, забезпечуючи рівномірне освітлення, підключаються до спеціальних систем управління, щоб оператор міг пристосувати інтенсивність світла і його кольорову гаму. Це дозволяло створити різні настрої та ефекти, цікаві переходи між епізодами. Все це допомагало зробити відповідну атмосферу для глядачів і підкреслити творчий настрій у виконавців.

Отож, у процесі постановки кваліфікаційної роботи- «Епоха модернізму в українській літературі: хореографічна версія новели О. Кобилянської «Меланхолійний вальс» я була не лише, як балетмейстер-режисер, постановник, але і займалась добором костюмів, реквізиту, освітлення.

Висновки до другого розділу

У ході реалізації кваліфікаційної роботи- «Епоха модернізму в українській літературі: хореографічна версія новели О. Кобилянської «Меланхолійний вальс»» нами було у повній мірі розкрито його художні особливості, а саме: на основі новели Ольги Кобилянської «Меланхолійний вальс» створене лібрето хореографічної композиції; охарактеризовано головних героїв постановки – Софії, Марти, Ганни та інших.

Сформульовано тему хореографічної постановки, ідею, визначено конфлікт, який побудований на основі сюжету, визначено надзавдання та наскрізна дія хореографічної постановки.

Вказано час та місце, де відбуваються зображені у композиції події, а саме: історія, описана у новелі Ольги Кобилянської «Меланхолійний вальс» на основі якої створювався наш творчий проєкт, відбувалася у м. Львів, Західна Україна, у місті, яке пронизане атмосферою літературних та музичних дій.

Хореографічна композиція створена із використанням лексичного матеріалу стилізованих сучасних та бальних танців; застосовані дуетні та масові танцювальні форми. Постановка належить до трагедійного жанру.

2. Досліджено композиційно-архітектонічну побудову, що включає в себе хореографічну та музичну драматургію. Сюжетна лінія була розділена на епізоди, а музичний супровід був поділений на етапи сюжетного розвитку. Кількість тактів була порахована. Була вказана тривалість кожного епізоду та перераховані герої, які з'являються на сцені.

Здійснена характеристика музичного супроводу до кожного епізоду, включаючи виконавців, тексти пісень, історію створення музичних композицій та їх вплив на розкриття ідейно-тематичного змісту. Кожен елемент танцювального костюму головних персонажів та учасників масових танців був описаний, а також декорації та реквізит.

Освітлення сцени було ретельно пророблено, щоб доповнити загальну картину постановки й забезпечити глядачам повне занурення в сюжетну лінію та переживання подій разом з головними героями. Всі ці компоненти допомагають зробити хореографічну постановку цілісною, виразною та доступною для сприйняття.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Під час роботи над кваліфікаційною роботою - «Епоха модернізму в українській літературі: хореографічна версія новели О. Кобилянської «Меланхолійний вальс»» нами було проаналізовано велику кількість літературних, мистецтвознавчих та наукових джерел вітчизняних та зарубіжних дослідників (О. Авербурха, В. Агеєва, Л. Вашків, А. Вашків, О. Гнідана, С. Павличка та інших) і на основі визначених завдань було зроблено наступні висновки:

1. Проаналізовано, що наприкінці XIX – початку XX століття у всіх галузях культури, літератури відбулися значні зміни - мистецький світ перейшов від епохи реалізму до епохи модернізму. Вперше поняття «модерн» з'явилося у працях німецьких романтиків Ф. Шлегеля та Новаліса і трактувалося у західній філософії як ідеологічний процес становлення та оновлення людської натури. Модерн - це загальна назва для літературних і мистецьких напрямів і течій XX століття, яким властиві спроби відобразити нові явища суспільного життя за допомогою нових художніх засобів. У самій суті модерну закладена ідея новизни, оновлення, протистояння консерватизму.

Безпосередньо в Україні модерновий погляд на суспільну і літературну ситуацію в країні призвів до появи нових художніх стилів - натуралізму, імпресіонізму, експресіонізму та неоромантизму. Яскравими представниками того періоду у літературних колах були Л. Українка, Г. Хоткевич, В. Винниченко, М. Коцюбинський, В. Стефаник і звичайно ж, О. Кобилянська.

2. Визначено, що спроби української модерністської літератури глибоко розкрити внутрішній, психологічний світ людини призвели до появи на літературній сцені нових жінок-письменниць, які перестали приховуватися за

чоловічими псевдонімами. Такою постаттю була О. Кобилянська, творчість якої стала першою ланкою становлення естетики українського модернізму.

Великий вплив на творчість письменниці справили міцні стосунки з Л. Українкою. Вибудовуючи у своїх творах образ нової жінки-інтелігентки, обмінюючись ідеями та світоглядом, ці письменниці стояли разом біля витоків створення феміністичного напрямку в українській літературі. Їх листи одна до одної і досі досліджуються як унікальний зразок феміністично-лесбійської епістолярної творчості у вітчизняній літературі.

У творчому доробку письменниці десятки оповідань, нарисів, новел, повістей, критичних і публіцистичних статей, перекладів тощо. Частина її творів написана німецькою. Найкращі з них були перекладені багатьма мовами, зокрема слов'янськими. «Людина», «Царівна», «Жебрачка», «Аристократка», «Час», «Ніоба», «Земля», «Вовчиха», «Але Господь мовчить», «Меланхолійний вальс» - ось далеко неповний перелік творів цієї неординарної письменниці-модерністки.

3. Одним із найяскравіших творів О. Кобилянської вважають новелу «Меланхолійний вальс», яка стала першоджерелом нашої хореографічної постановки. Письменниця першою в українській літературі втілила жіночі типи інтелектуалок, що почали з'являтися на зламі століть. Це історія про трьох талановитих жінок – вчительки, художниці, піаністки - які думками та світовідчуттям не вписувалися у формат пересічної жінки свого часу. У новелі змальовано жінок європейського типу, яких у тогочасній Буковині ще було небагато.

О. Кобилянська у «Меланхолійному вальсі» відобразила жіночий платонічний роман, ніжну дружбу і гармонію стосунків між приятельками, які живуть в одному помешканні. Емоційно-чуттєвий світ та психологію своїх героїнь письменниця розкриває через музичні асоціації, образи та переживання. Мистецтво задовольняє запити цих самодостатніх і незалежних жінок, а їх долі яскраво відтінюються мелодією меланхолійного вальсу.

Такий синкретизм мистецтв – літератури і музики - є провідною рисою модерної літератури.

4. У ході реалізації нашої кваліфікаційної роботи було розкрито його художні особливості, а саме: на основі новели О. Кобилянської «Меланхолійний вальс» створене лібрето хореографічної композиції, охарактеризовано головних героїв постановки- Софії, Марти, Ганни, матері, дядька та інших.

Сформульовано *тему* хореографічного твору (суперечності сімейного життя); *ідею* (глибина внутрішнього світу героїв, їх бажання до самостійності та самовиразу); визначено *конфлікт* (трагедія, яка трапилась з Софією); визначено, що *надзавдання* нашої постановки (доля дівчат та роль мистецтва у формуванні духовного обличчя митця) та *наскрізна дія* хореографічного твору (еволюція головних героїв, їх пошук ідентичності та самовиразу як символу свободи).

Вказано час та місце, де відбуваються зображені у хореографічній постановці події, а саме - місто Львів, Західна Україна. Хореографічна композиція створена із використанням лексичного матеріалу сучасної, стилізованої хореографії, а також бальної; застосовані дуетні та масові танцювальні форми. Постановка належить до трагедійного жанру.

5. Обґрунтовано композиційно-архітектонічну побудову нашого хореографічного твору, що вміщає у собі хореографічну та музичну драматургію. Сюжетну лінію поділено на шість окремих епізодів та дано їм власні назви, які характеризують події, що відбуваються; музичний супровід аналогічно поділено на етапи сюжетного розвитку та пораховано кількість тактів.

Музичний супровід підбирався відповідно до сценарію кожного епізоду. Його також було розділено на етапи сюжетного розвитку, пораховано кількість тактів та створено таблицю. Виконавці, мелодії та історія створення музичних композицій були також детально досліджені і описані. Був

з'ясований вплив певних музичних композицій на розкриття ідейно-тематичного змісту постановки.

Костюми головних персонажів та учасників масових танців були детально описані, описано кожен їх елемент. Декорації та реквізит також були розглянуті, що створювало можливість повністю зануритись у сюжетну лінію та пережити події разом з головними героями.

Також проведено роботу з освітленням сцени, що доповнювало загальну картину сприйняття постановки глядачем. Усі названі компоненти робили хореографічну постановку цілісною, виразною та доступною для сприйняття. В результаті дослідження була створена детальна інформація про всі аспекти постановки, що забезпечує її повноту та досягнення глядачем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Petersen, J.H., *Der deutsche Roman der Moderne*, Metzler, Stuttgart, Germany. 1991. 201 p.
2. Kliček, Domagoj i Pavlešen, Dariya. «Žena kao autorica i junakinja u novijoj ukrajinskoj književnosti». *Književna smotra : Časopis za svjetsku književnost*, 50, 187(1), 2018. str. 105–115. URL: <https://hrcak.srce.hr/201789> (дата звернення 15.01.2023)
3. Schönert, J. *Gesellschaftliche Modernisierung und Literatur der Moderne*, Zur Terminologie der Literaturwissenschaft, Hrsg. von Ch. Wagenknecht. Metzler, Stuttgart, 1986. pp. 393–423.
4. Zima, P.V. *Moderne – Postmoderne: Gesellschaft, Philosophie, Literatur*, A. Francke, Tübingen and Basel, Germany. 1997. 201 p.
5. Авербух О. Орієнтація жіночності: поняття нечестивості в українській модерністській літературі. *Слово і Час*. 2022. С.82-98.
6. Агеева, В. Жіночий простір: Феміністичний дискурс українського модернізму. К.: Факт, 2008. 360 с.
7. Вашків Л., Вашків А.. «Земля» Ольги Кобилянської як об'єкт літературознавчих студій Павла Филиповича. *Науковий вісник Чернівецького національного університету. Слов'янська філологія*, 2011. (545-546) С. 167–170. URL: http://www.irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21CO
8. M=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nvchnusf_2011_545-546_37.pdf (дата звернення 15.01.2023)
9. Гнідан О. (ред.) *Історія української літератури. Кінець XIX - початок XX ст.: У 2 кн.: Підручник / За ред. проф. О. Д. Гнідан. К.: Либідь, 2005. Кн. 1. 624 с.*
10. Гундорова Т. Ранній український модернізм: до проблеми естетичної свідомості. *Рад. Літературознавство*, No 12, 1989. С. 3–7. URL:

<http://sites.utoronto.ca/elul/lit-crit/Modernism/Hundorova-RannijModernizm.pdf>
(дата звернення 05.01.2023)

- 11.Гундорова Т. Трохи про модернізм в Україні та дядька в Києві. Критика: Рецепції. Есеї. Огляди.К.: Часопис, ч. 1/2, 2010. С. 35–39. URL: http://chtyvo.org.ua/authors/Hundorova_Tamara/Trokhyy_pro_modernizm_v_Ukraini_ta_diadka_v_Kyievi.pdf (дата звернення 07.01.2023)
- 12.Жмир В. Слідами Ніцше по Україні. *Художня культура. Актуальні проблеми* №7, 2010. С. 275–315. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/khud_kult_2010_7_21.pdf (дата звернення 15.01.2023)
- 13.Кобилянська О. Новели. / Ред. та вступ. ст. Б. Якубського. [Б. м.] : Книгоспілка, 1925. XL, 226, [2]с.:портр. URL: <https://elib.nlu.org.ua/object.html?id=10840> (дата звернення 15.12.2022)
- 14.Матусяк Л. Твори Ольги Кобилянської з життя української інтелігенції. Пошуки морального ідеалу. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук. Київ: 2000. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/15388/1/Matusiak.pdf>
(дата звернення 15.01.2023)
- 15.Наєнко М. Історія українського літературознавства: Підручник. Київ: Видавничий центр «Академія», 2003. 360 с.
- 16.Ольга Кобилянська: до 150-ї річниці з дня народж.: бібліогр. покажч. М-во освіти і науки України, Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича, Наук. б-ка; [уклад.: Н. І. Горюнова та ін. ; наук. ред. Я. Б. Мельничук]. Чернівці. Чернів. нац. ун-т, 2015. 439 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0009368>
(дата звернення 15.01.2023)
- 17.Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі. К.: Основа, 1999. 356 с

- 18.Павличко С. Фемінізм. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2002. 322 с.
- 19.Павличко С. Теорія літератури. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2002. 679 с.
- 20.Русова С. Наші визначні жінки : літературні характеристики-силуети. Виннипег: Вид. заходом Союзу Українок Канади, 1945. 105, [1] URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0005224> (дата звернення 15.01.2023)
- 21.Турган О. Cultural epochs as text in lesia ukrainka's dramas. *Слово і Час*. 2021. С.3-20.
- 22.Українська література (рівень стандарту) : підруч. для 10 кл. закладів загальної середньої освіти [Електронна копія]/А. М. Фасоля, Т. О. Яценко, В. В. Уліщенко, Г. Л. Бійчук, В. М. Тименко. Київ : Педагогічна думка, 2018. 192 с.: іл. URL: <https://pidruchnyk.com.ua/1230-ukr-literatura-10-klas-fasolya.htm> (дата звернення 05.01.2023)
- 23.Шевченко Н. Україна ранньомодерна в історії Центрально-Східної Європи (сучасна зарубіжна історіографія). *Наукові праці*. 2018. С. 73.
- 24.Яремчук Д.. «Ольга Кобилянська»/укл. Д. Квітковський, Т. Бриндзан, А. Жуковський: *Буковина, її минуле і сучасне*. Філясдельфія Дітроїт, 1956. С. 540–556.
- 25.Фредерік Шопен: біографія, цікаві факти, творчість <https://uk.perish.info/1589-frederic-chopin-biography-interesting-factscreativi.html>
- 26.Історичний блог Федорів Ольги Василівни Фредерік Шопен - цікавіфакти<https://historyurok.com.ua/tsikavifakty/proliudynu/mystectvo/muzyka/pro-shopena.html>
- 27.Ореста Мацяк «Кобилянська і Шопен: безімітації»<https://www.inst-ukr.lviv.ua/files/paradygma/221-230-mo.pdf>
- 28.<https://uk.m.wikipedia.org/wiki/%>

29. Поняття «Модерн», як явище у світових історико-культурологічних процесах. Львівський державний університет фізичної культури. С.7-8.
<https://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/18875/1>
30.
<https://artefact.org.ua/literature/lesya-ukrayinka-ta-yiyi-podrug-a-olga-kobilyanska-zhinocha-lyubov-chi-druzhba.html>. Леся Українка та її подруга Ольга Кобилянська: жіноча любов чи дружба?
31. pochynok.-olha-kobyliansk.-znaioma-postat-u-novomu-rakursi.pdf. 8-12с.
32.
<https://uk.wikipedia.org/wiki/Amelie>
33.
<https://gptgo.ai/en>

ДОДАТКИ

Дод. 1 Костюм нот та Софії

Дод.2 Костюм листів та Софії

Дод.3 Костюм Софії на вальс в її пам'ять

Дод.4 Ганна та Марта

Дод. 5 Софія грає на роялі для Марти та Ганни

Дод.6 Ноти

Дод.7 Дорога до мамі та костюми для танцю вокзал

Дод.8 Зустріч Софії з мамою

Дод.9 Вручення листа Софії

Дод. 10 Ганна та Марта з дітьми

Дод.11 Ганна та її дитина

Дод.12 Ганна та Марта з дітьми йдуть на могилку до Софії

Дод.13 Вальс в пам`ять Софії

Дод.14. Реквізит до першого номеру «Знайомство»

Дод.15. Реквізит до першого номеру «Знайомство»

Дод.16. Реквізит Рояль

Дод.17. Реквізит валіза до номеру «Дорога до мамі»

Дод.18. Реквізит до номеру «Лист»

Дод.19. Реквізит до номеру «Пройшов час»

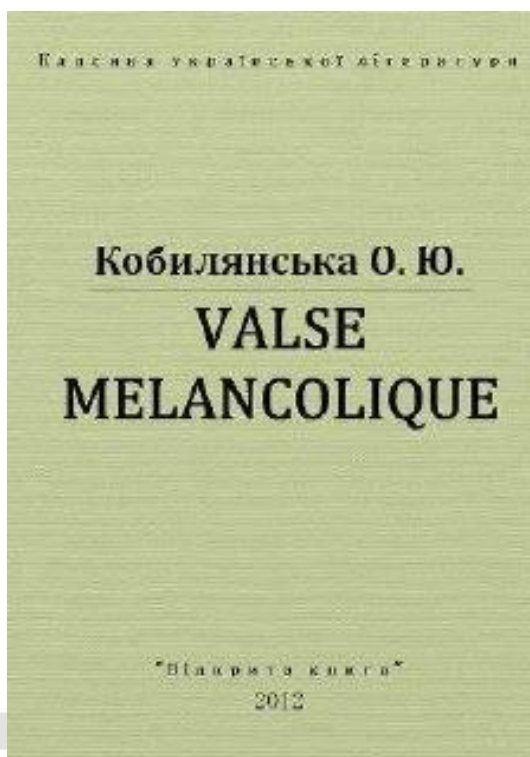
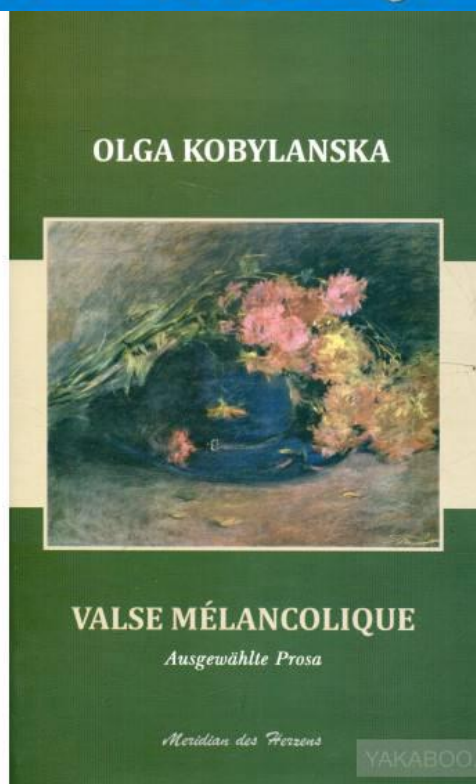
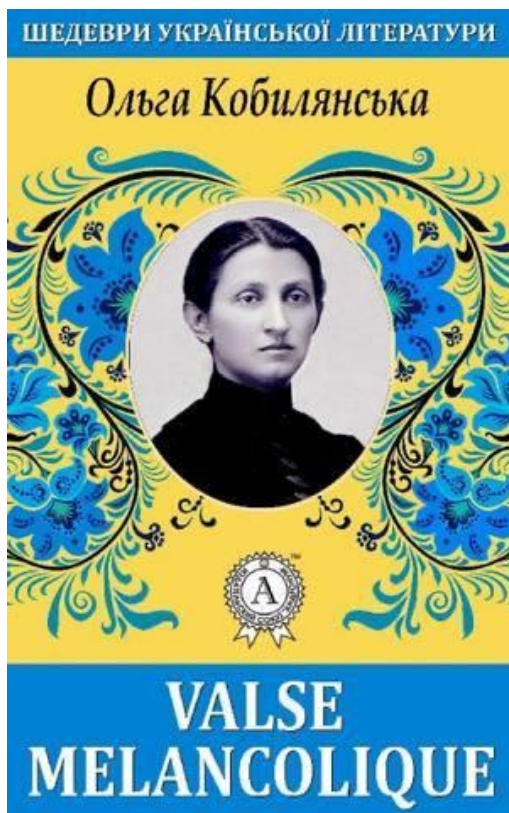
Дод.20. Проекторне доповнення до експозиції «Меланхолійний вальс»

Дод.21. Проекторне доповнення до зав'язки «Меланхолійний вальс»

Дод.22. Портрет Ольги Кобилянської

Дод.23. Видання «Меланхолійний вальс»

Дод.24. Фрагмент з повнометражного художнього фільму «Меланхолійний вальс» режисера Б.І.Савченко

Дод.25. Фрагмент з повнометражного художнього фільму «Меланхолійний вальс» режисера Б.І.Савченко

Дод.26. Фрагмент з вистави «Меланхолійний вальс» у Львівському театрі імені Марії Заньковецької